

İçeride mahkeme oyunu oynuyorlar...

Habertürk

Müge İplikçi, Diyarbakır'a gidip araştırdı ve "taş atan çocukların" romanını yazdı: "Yalancı Şahit" "Yalancı Şahit" bugüne kadar alışık olmadığımız bir gençlik romanı. Kamuoyunda "Taş Atan Çocuklar" olarak bilinen, Terörle Mücadele Kanunu kapsamında hapse atılan çocukları anlatıyor. Daha önce Perende (1998), Columbus'un Kadınları (2000), Transit Yolcular (2002), Cemre (2006) ve Kısa Ömürlü Açelyalar (2009) gibi romanlara imza atan Müge İplikçi'nin ilk gençlik romanı bu. İplikçi, bu romanı yazmadan önce Diyarbakır'a giderek söz konusu çocuklar ve aileleriyle de görüştü.

Günüşiği Kitaplığı tarafından yayımlanan "Yalancı Şahit," bir kuşağı kot taşlama fabrikasında çalışan ailenin dördüncü çocuğu Yavuz'un hikâyesi. Amcası ve babası da fabrikada aynı ölümcül hastalığa yakalanan Yavuz, günün birinde kendini sokakta taş atarken ve sonunda da eski kot fabrikasından dönüştürülen cezaevinde bulur. Hiç görmediği dünyaları resimlediği için, öğretmeninin "yalancı şahit" adını verdiği Yavuz, hücrelerinin duvarlarına resim yapmaya başlar. Bu, çocukluk düşlerinin kâbuslarla yer değiştirmesi demektir aynı zamanda...

Her şeyden önce "Çocuklar masumdur" diyen Müge İplikçi, Diyarbakır'da yaşadıklarını, romanını ve bu sorunun nasıl çözülebileceğini anlattı.

ÇOCUKLAR İÇİN ADALET ÇAĞRICILARI

Nasıl hazırladınız bu kitaba?

İki yıl önce, "Çocuklar için adalet çağrıcıları" grubundan bir mail aldım. Grup henüz oluşma aşamasındaydı. Bu çocukların yaşadığı dram anlatılıyordu. Ne yapabilirim, diye düşündüm ve "En az sizin kadar masumuz" diye bir yazı yazdım. Sonra birkaç okur mektubu geldi. "Biz bundan etkilendik, gerçekten çocuklar için neler yapılabilir, onlar orada ciddi bir mağduriyet yaşıyor, bu adaletsizlik" diyen insanî mektuplardı. Ardından başında Mehmet Atak'ın bulunduğu çağrıcıların "Bizim gruba dahil olun" daveti geldi. Tamam dedim. Sürekli olarak haberlerle bilgilendiriliyorduk. İlk etapta gelen haberler içler acısıydı. Diyarbakır'a gideyim dedim. Mehmet Atak'la yazıştık. "Oraya gideceğim. Haber gibi bir şey yapmak istiyorum. Bu çocuklarla konuşmak istiyorum, kimlerle konuşabilirim" dedim. Bana iki isim verdi temasa geçmem için. Gittiğimde buluşma gerçekleşti.

Kitapta İstanbul'dan gelen gazeteci Hümeysra'nın yaptığı gibi...

Neredeyse. Ama yüzde 100 haber çıkacak diye gitmedim oraya. Çünkü o dönemde gazeteler bunları pek yayınlamayı tercih etmiyordu.

Nasıl görüştinüz?

Çocuklardan biri hâlâ cezaevinde tutukluydu. Biri de çıkmıştı ama davası devam ediyordu. Bir babayla görüştim bir de ablayla. Abla daha sonra beni evine götürdü. Ve orada tüylerim diken diken olarak ailenin olaya nasıl sahip çıktığını, evdeki çocuk sayısını, mobilyasızlığı, yoksunluğu ve yoksulluğu gördüm. Bir kez daha lanet olsun dedim. Bu kadar nasıl sağır ve kör olabiliyoruz? Nasıl bu insanlar bu kadar yalnız kalmış olabilir? Diyarbakır bilmediğim bir yer değil ama devreye çocuklar girdiğinde hissiyatınız daha bir güçleniyor. Düşünün, çocuğunuz taş atıyor diye içerde ve siz ondan haber alamıyorsunuz...

NE YAPACAĞIZ ABLA?

Kendinizi oraya koysanız bir sürü şey çözülür mü?

Bunu bir kere yaşamak, o duvarın karşınıza çıkması lâzım. Mesela “taş atan çocuklar” o kadar soyut bir başlık ki, olayı kendisinden koparıyor. Bir çocuğun taş atması değil bu; taş attıktan sonra yaşadığı süreç ve maruz kaldığı durumlar. 14 yaşındaki halimizi hatırlayabiliyor musun? Bana, şurada bir şey oluyor hadi taş at deseler hiç sorgusuz sualsiz taş atardım. Belki şimdi de. O yüzden de kitabı bütün taş atan çocuklara hediye ettim. Tabii öte tarafta bölgenin dayatmış olduğu birtakım gerçekler var. O çocuklar için ağır olan gerçekler. Bu çocuk taş atmayacak da ne yapacak? Belki de atması en sağlıklı olanı.

Ne konuştunuz onlarla?

Oradaki abla figürü kitaba da yansıdı aslında, beni çok etkiledi. “Ne yapacağız abla, ne yapacağız” deyip duruyordu bana, “Bu haber çıkar mı acaba?” Çünkü yapılan ama çıkmayan haberler vardı. Yaparız herhalde, çıkartırlar diyordum. Hakikaten döndükten sonra çıktı. Sonra başka haberler de çıktı.

“FERİT’İN MEKTUBU BANA ULAŞMADI”

Cezaevindeki çocukla nasıl görüşünüz?

Görüşemedim onunla, onun mektuplarını gösterdiler. Ben ona bir mektup yazdım. Çok enteresan o bana mektup yazmış ulaşmadı. Neden ulaşmadığını bilmiyoruz mesela. İsmi Ferit’ti. Şimdi çıktı, dışarıda.

Görüşüyor musunuz hâlâ?

Ablası üzerinden görüştük. Kafası çok karışmış. Çünkü hâlâ birtakım arkadaşları içerdeymiş.

İstanbul’a döndükten sonra neye karar verdiniz?

Diyarbakır’dan İstanbul’a döndükten sonra düşünüp taşındım ne yapabilirim diye. O açılım sürecini biliyorsunuz; tam bir şeyler olacakken söndü olay. Çocuklar yine içeride kaldı. Çocuklar için adalet çağrıcılarının mesajı çok değerlidir bu anlamda: Bu Kürt sorunu başlığı altında değerlendirilmemeli, bu bir çocuk sorundur, çocuk hakları ihlali sorundur. O günlerde grubun bir toplantısına katıldım. Mehmet Atak o toplantıda bana “herkesin çocuklar için yapabileceği bir şey vardır” dedi. Oradan çıktığımda artık çok netleşmişti kafamda bir kitap yazacağım. Üstelik de bir gençlik romanı olarak yazacağım.

“GENÇLER KÖPRÜYÜ KURABİLİR”

Bunu hep büyüklere anlatılması gereken bir şeymiş gibi düşünürüz aslında. Sorunu çözecek olan onlar netice itibariyle. Peki siz neden gençlere anlattınız bunları? Gençler bunu okuyunca ne hissedecekler? Bu ilerisi için bir adım mı yani?

Haklısın, irade büyüklerde, karar yetkisi onlarda. Ama belki öğretmenlikten kalan bir şey bu, gençlere inanan biriyim. Çok şeyi değiştirebileceklerine inanıyorum. Bu illa yasalarla olacak şey değil. Gençlerin yan yana durabilerek, empati gücünü kullanabilerek, o laçkalaşmamış vicdanlarıyla yaşamı kucaklama güçleri beni her daim büyüler. 40 tane gencin karşısında saatlerce konuşabilirim ama beş tane büyüğe diyelim 20 dakika dayanamam. Çünkü büyükler hakikaten önyargılarla dolu bir şekilde karşında otururlar, kuşanmışlardır, onu delmek için birtakım zibidilikler yapman gerekir. Empati cümleleri ararsın ama bulamazsın. Halbuki genç senin gözlerine bakışından anlar, özel birtakım yamukluklar yapmana gerek yoktur. Yamuksan da hemen anlar. Onun için de böyle sofistike bir dünya görüşüne sahip olmasına gerek yoktur, anlar.

Ailelerini de etkileyebilirler ayrıca...

Tabii. O, köprüyü kurabilir, okuldaki arkadaşlarıyla kurabilir, futbol takımında kurabilir, konsere giderken kurabilir, her daim kurabilir. Çünkü büyükler gibi savunma mekanizmaları çok da gelişmemiştir aslında. Şu an yasa bağlamında geline nokta hiç de fena değil ama sadece bu konuda da değil, Türkiye’deki insanların azınlıklara ya da etnik farklılıklara karşı yaklaşımını yine toplum içinde değiştireceğiz.

“KİM ÇÖZECEĞİM DERSE, GİDERİM”

Bu konuda hükümetin yaklaşımını nasıl buluyorsunuz? Sadece taş atan çocuklarla ilgili değil, demokratik açılımdan bahsediyorum. Bir ilerleme var mı sizce?

Bu açılımı destekleyen yazarlardan biriydim. Açılım toplantısına beni çağırdıklarında eleştiri alsam da gitim. Çünkü artık kronikleşmiş bir olay bu. Kim çözeceğim derse giderim, hiç sorun değil. Şimdi geline noktada, sıkıştılar falan evet, ama çocuklar bunu bir daha yaptıklarında yine yerleri cezaevi. İnsan haklarını bırakın, çocuk hakları bağlamında gerçek anlamda atılmış bir adım mıdır bu? Sorulması gereken soru bu. Bunları çocuk hakları bağlamında değerlendirmek lâzım diyorsunuz...

Evet. Terör burada çok dışarıda tutulması gereken bir husus. Sen terörü çözersen bunu da çözersin o ayrı. Ama bu başka bir yaklaşım. Terörü çözemiyorsun, çözmeye niyetin yok bari bunu çöz. Şimdi bu değişti.

Tamam hoş. Ama rehabilitasyon konusunda adım atılmadığını öğrendim. Dışarıda o çocukları suça yeniden sevk ettirecek bir rehabilitasyon yapılanması varmış. Çocuğu topluma entegre etmek yerine daha beter dışarıda bırakmak bu. Bölgedeki öğretmenler o hususta aydınlatıldı mı? Güvenlik güçleri aydınlatıldı mı? O konuda bilgim yok. Ama aydınlatıldıklarını sanmıyorum.

“EMEK SARFEDEN ÇOK KİŞİ VAR”

Tersten bakalım bir de. Bu çocukları terörist olarak görenler de var. Neticede güvenlik güçlerine taş atıyorsa bunlar teröristtir diyorlar. Onları da bu konuda ikna etmek gerekmiyor mu?

Şuna samimiyetle inanıyorum. Türkiye’de demokrasi arayışında benim miladım 12 Eylül’dür. Sanırım hepimizin de aşağı yukarı öyle. Her iktidara gelenin kendi ötekisini yaratarak kendini var etme fikri ortadan kalkmadığı, ve bunu topluma entegre etme fikri ortadan kalkmadığı müddetçe birileri ak pak çocuklar olacak, öbürleri de terörist vatandaşlar olacak. Bunun ölçüsü yok. Türkiye’de Kürt sorunu var evet, Türkiye’de Kürt sorunu olduğunu biliyoruz ama buna yönelik insani olarak ne yapıyoruz? Ateşkes ilan edilmiş ve sen gidiyorsun orada bilmem ne kadar insanı öldürüyorsun. Bir çocuğu kaldırımda kanlar içerisinde bırakıp komaya sokuyorsun. Benim burada kafam duruyor. Devletle örgütü bir tuttuğumdan değil. Bence tutulması gereken tek şey barış diliydi. Bu barış dili, bugün politika şöyle o zaman şu tarafta duralım, yarın böyle bu tarafta olalım olmaz. Kendinle ve ötekiyle hesaplaşacaksın.

Aynı şeyi diğer taraf için de söylemek gerekmiyor mu? Zira aynı süreçte iki imam öldürüldü mesela...

Tabii söylemez miyim? Herkesin bunu görmesi gerekiyor. Kürt arkadaşlarımızın da diyeyim. Gerçekten bu konuda emek sarf eden çok sayıda insan var şu an Türkiye’de, Türk konumunda.

TAŞ KALPLİ KÖSTEBEK

Kitaba dönersek... Bu çocuklar için, “Taş aslında onların hayatlarının parçası, belki de en önemli hammad-desi” diyorsunuz. Çünkü yaşamlarında her şey taş...

Diyarbakır bazalt memleketi...

Taş onların hayatına nasıl yansıyor?

Kitabın kendi kurgusunda oluşturduğum bir şey bu. Gerçekle ilintili bir şey değil. Kişisel olarak “taş atan çocuklar” tanımına karşıyım. Bu böyle şablon biçiminde duruyor. O değil. Her biri bir çocuk ve bu çocukların derdi var. Onun dışında taştan yola çıkarak, taşlama işçilerine referans verdim. Yaşamlarımızda emeğin hiçe sayılması ve bunun yarattığı sağlık sorunları vs. Yer olarak Diyarbakır geçmez kitapta. Özellikle yaptım bunu. Herhangi bir yerde herhangi bir mekân ve insanların taş taş üstüne yaşamlar kurdukları bir yer. Başka bir şey yok. Bir de tabii taş kalpli Köstebek var. Cezaevi müdürü. O Köstebek’in en büyük sorunu, yani kalbinin taşlaşmış olmasının nedeni bence doğru dürüst büyüyememesi. Kitapta taşın altını çiziyorum ama kişisel olarak bu çocukların “taş atan çocuklar” şeklinde algılanmasını istemiyorum.

“FAŞİZM BÖYLE BİR ŞEY”

Köstebek dediğiniz cezaevi müdürü. Bana haddinden fazla iyi biri gibi geldi. Tamam birkaç çocuğu dövdü ama biraz naifçe yazmışsınız onu. Bunu gençlere anlattığınız için mi böyle, yoksa başka bir roman yazsaydınız da böyle mi olacaktı?

Ben karikatürize etmekten yana değilim kahramanlarımı. Biliyoruz ki insanlar, Auschwitz’de de öyleydi. Adam insanları sabah sabun yapıyor, akşama gidip sevgilisiyle çayını içiyor. Ama faşizm böyle bir şey. İnsan kötülük yumağı değildir zaten ama orada asıl düşünülmesi gereken husus, görev nerede başlar nerede biter sorusu. Bu Köstebek o anlamda yer yer iyi biri gibi görünse de aşağılık biri. Çünkü görev anlayışı içinde kompleksleri ortaya çıkıyor. Sen yapabilir misin bunu? Ben yapamam. Çocuk dövmem. Görevim cezaevi müdürlüğü olsa da dövmem.

O bunu bir hizmet olarak görüyor...

Hizmet olarak görüyor. Ama Auschwitz’deki de öyle görüyordu. “Ben görevimi yaptım” diyor. Kabul etme. “Dersim’i, görevimdi bombaladım.” Yapma. Orada vicdan devreye girmeli.

Bu çocukların hayallerinde hep İstanbul mu var?

İstanbul bir sembol. Kaybolmak, üzerindeki baskının hafiflemesi, zapturapt altına alıcı havadan kurtulmak şeklinde algılanabilir. Özlem o aslında. Özgürlükten algıladıkları da o.

FUTBOL VE PANZEHİR

Futbolun ayrı bir yeri var kitapta. Bölgede zaten futbol seviliyor. Özel bir anlam yüklediniz mi bunu kitaba katarken.

Futbolun dünyadaki popüler kültür anlamında önemini biliyorum ama aynı zamanda çok fazla faşizme açık bir yanı olduğunu da biliyorum. Ama panzehir zehirin içinden üretilir bence. Dolayısıyla çok da sağlıklı bir

araç olabileceği kanaatindeyim.

Kitapta cezaevi müdürü ve çocuklar arasındaki mesajlar hep futbol üzerinden yürüyor. Çocuklarla cezaevi müdürü penaltı atıyor.

Evet. Orada da zaten Köstebek'in bir çocuk olduğunu göstermek istedim. Büyümemiş bir çocuk. Büyüye-bilseydi bunu yapmayacaktı. Doğru dürüst bir yetişkin olabilseydi, izin verilseydi kendisine...

Çocuklara o penaltıları atmayacaktı...

Evet.

MAHKEME OYUNU...

Kitabınızda çocuklar özel mülke, fabrikaya taş atmaktan içeri giriyor. Sizin orada öğrendiğiniz hikâyede de böyle miydi?

Hayır.

Yani kitapta taş atma meselesini biraz masumlaştırdınız...

Evet. Fabrikayı o yüzden koydum. Direkt olarak panzeri taşlasalardı daha farklı bir yere çekilebilirdi.

Kitapta, cezaevindeki çocuklar yaşadıklarını bir oyuna çeviriyorlar. Yargılanma oyunu oynuyorlar mesela...

Mahkeme oyunu oynuyorlarmış zaten. Ama ben içeriğini bilmiyorum.

“BU ZİHNİYETLE KURTULMAZLAR”

Bölüm başlarında bir de akrostij yapmışsınız. Metne şiirsellik katmak için miydi?

Adım adım bu gerçeği gördüklerini göstermek için yaptım bunu.

Kimin?

İlk etapta Yavuz'un. Yavuz bunun farkında değil ve hep kaçıyor. Zaten içeri düşmesi de bir tesadüf. Yusuf'a rastlamasa, ablası o gün orada olmasa, karpuz satmaya devam edecek. Kahramanın yolculuğu deriz biz.

Onun olması için kendi içindeki bir defektle karşılaşması gerekiyor. O defekt de vakti zamanında düşmüş olduğu kuyudaki karanlık. Hücreye tekrar düşmesi sonunda ve hapisanede tek başına kalması onunla yüzleşmesi anlamına geliyor benim açımdan, kurgusal olarak. Ve oradan kurtuldu mu, öldü mü? Öldüğünü

düşünenler var, ben kurtulduğunu düşünüyorum.

Kurtulurlar mı sizce?

Bu zihniyetle kurtulmazlar.

Zihniyetten kastınız toplumun zihniyeti mi?

Toplumun, siyasetin. Her iki tarafın da zihniyeti. Barış dili, barış dili diyoruz. Bu yabana atılacak bir dil değil. Hakikaten şapkanı çıkarıp önüne koyacağın ve ben burada ne hata yaptım diyeceğin bir dil. Ben haklıyım, sen haksızsınla masaya oturulmaz. Oturulmadığı için zaten bu haldeyiz.

Kürşad OĞUZ

18.09.2010